

Article Arrival Date

09.05.2021

Article Type

Research Article

Article Published Date

25.07.2021

Doi Number:<http://dx.doi.org/10.51296/newera.89>

AZƏRBAYCANDA TURİZM SEKTORUNUN İNKİŞAFINDA ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN ROLU

THE ROLE OF NATIONAL LEADER HEYDAR ALIYEV IN THE DEVELOPMENT OF THE TOURISM SECTOR IN AZERBAIJAN

Karim HUSEYN-ZADA

Doktorant, Bakı Dövlət Universiteti Coğrafiya fakültəsi, Tarixi coğrafiya, siyasi və rekreasiya
coğrafiyası ixtisası, karim.huseynzade@mail.ru

XÜLASƏ

Məlum olduğu kimi Azərbaycan dünya iqtisadi bazarında bir neft ölkəsi olaraq tanınır. Azərbaycan Respublikasının böyük turizm potensialı mövcuddur. Təbii sərvətləri, tarixi abidələri, ictimai coğrafi mövqeyi, Xəzərin sahil zonalarını qeyd etmək mümkündür. Bu potensial neft amilindən asılılığın azaldılmasında əhəmiyyət kəsb edir.

Bu gün Azərbaycan Respublikasında beynəlxalq turizm xüsusi diqqət mərkəzindədir və bu ölkə iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunun əsas qüvvəsinə çevrilməkdədir. Azərbaycan Respublikasının turizm sənayesi artıq inkişaf etməyə başlamışdır. Görülən dövlət siyasəti nəticəsində son illərdə Azərbaycan dünyada yeni turizm destinasiyası kimi tanınmağa başlamış, beynəlxalq səviyyədə turizm bazarına inteqrasiya təmin edilmişdir. Məhz bütün bunlar Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

XX əsrin sonlarında Azərbaycanın dövlətçilik ənənələrinin bərpası və zənginləşdirilməsi, Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, əbədi və möhkəm olması, ölkənin dinamik iqtisadi və turizm inkişafının təmin olunması, beynəlxalq nüfuzunun sürətlə artması Heydər Əliyevin səmərəli fəaliyyəti sayəsində təmin edilmişdir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasında potensial turizm imkanlarını yüksək qiymətləndirən və bu sektorun inkişaf etdirilməsi üçün yollar arayan Heydər Əliyevin tapşırığı ilə turizmin dövlət tənzimlənməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi, turizm fəaliyyətlərinin məqsəd və prinsiplərinə cavab verən qanunlar qəbul edildi və buna uyğun müvafiq işlər görüldü.

Açar sözlər: Azərbaycan turizmi, turizmdə dövlət siyasəti, turizm sektorunun inkişafı, Heydər Əliyev

ABSTRACT

Azerbaijan is known as an oil country in the world economic market. The Republic of Azerbaijan has a great tourism potential. It is possible to mention the country's natural resources, historical monuments, public geographical position, the coastal zones of the Caspian Sea. This potential is important in reducing dependence on oil.

Today, international tourism is in the center of attention in the Republic of Azerbaijan and it is becoming a major force in the non-oil sector of the country's economy. The tourism industry of the Republic of Azerbaijan has already begun to develop. As a result of the state policy pursued in recent years, Azerbaijan has become known in the world as a new tourism destination, and integration into the tourism market at the international level has been ensured. 35 years of the

history of Azerbaijan beginning from the late 1960s and proceeding in the 21st century is connected to the name of great leader Heydar Aliyev. Restoration and richening of the statehood traditions of Azerbaijan in late XX century, strengthening of independence of Azerbaijan and making it eternal and firm, assurance of the country's dynamic economic and tourism development, rapid growth of its international prestige was guaranteed thanks to the fruitful activity of Heydar Aliyev.

Keywords: Tourism of Azerbaijan, state policy in tourism, tourism policy, development of the tourism sector, Heydar Aliyev

Giriş

Azərbaycan Respublikasında turizm siyasətinin inkişaf etdirilməsi və ölkədə insan hüquqlarının qorunmasına dair dövlətin tətbiq etdiyi siyasət nəticəsində əldə olunan müsbət nəticələr məsələyə nəzəri-konseptual baxış tələb edir. İlk baxışdan hər iki sahəyə bir-birindən ayrılıqda diqqət yetirilsədə, əslində ölkədə turizm siyasətinin inkişafı insan və ya vətəndaş hüquqları ilə vəhdət təşkil etməkdədir. Başqa sözlə qeyd etsək, Azərbaycan Respublikasında turizm sektorunun və bununla bağlı fəaliyyətlərin inkişafı sosial həmdə iqtisadi sahələrə uyğun tətbiq edilən siyasətə dəstək verərək əslində birbaşa olaraq insan kapitalına və bunun nəticəsində insan hüquqlarına göstərilən yüksək münasibətin göstəricisi kimi qeyd edilə bilər.

Azərbaycan Respublikasında turizm sahəsində keçmiş sovet təcrübəsinin daha mütərəqqi və müasir Avropa və ümumi mənada Qərbi təcrübəsi ilə əvəz edilməsi, respublikada milli turizmin inkişaf etdirilməsi və bu sahədə kədr potensialının yüksək səviyyəyə çatdırılması məqsədi ilə ali təhsilin prioritet istiqamətlərini və turizm siyasətinin perspektivlərini nümayiş etdirir. Milli turizmin inkişafı dedikdə təbii ki burada yalnız gözəl səfalı, füsunkar, mənzərəli təbiət ərazilərində gəzmək, yürüyüş etmək, əylənmək və ya digər müxtəlif rekreasiya fəaliyyətlərinin təşkili nəzərdə tutulmur. Məhz burada diqqət edilən əsas məqam dövlət siyasətinin diqqət mərkəzində olmasıdır. Həmçinin turizm Azərbaycan Respublikasının mədəniyyətinin, çox əsrlik tarixinin, dilinin, iqtisadi potensialının dünya səviyyəsində tanıtılmasını, həm də ölkədə insan hüquq və azadlıqlarını, vətəndaş hüquqlarının qorunması kimi həssas məsələlərə diqqətlə yanaşıldığını göstərən ictimai-siyasi hadisə kimi də anlaşıla bilər.

İqtisadiyyatın və turizm sektorunun inkişafı

Dünyada mövcud demokratik dövlətlərdə turizm siyasətinin inkişafına nəzər yetirərkən qeyd etmək lazımdır ki, bu kimi dövlətlərdə insan hüquqlarının inkişaf səviyyəsi bu sahədə ciddi əhəmiyyətə malikdir. İnsan hüquqları ilə bərabər, dövlət vətəndaşların hüquqlarının qorunmasına sosial və hüquqi dəstək verərək ölkədə sabit inkişafı sürətləndirir. Bu baxımdan sosial-iqtisadi inkişafın müasir mərhələsinin yaşandığı Azərbaycan Respublikasında xüsusi ilə son illər ərzində inkişaf səviyyəsində görünən artım əcnəbi turistlərin ölkəyə olan marağını daha da artırmış və bununla paralel şəkildə qazanc məqsədi ilə Azərbaycana gələn işçi qüvvəsinin sayında yüksəliş müşahidə edilmişdir [1].

Dinamik inkişaf yolunu seçmiş Azərbaycanda milli turizmin geniş istifadəsi üçün sosial-iqtisadi rifahın, bölgələrdə artan inkişaf tempi, əlverişli təbii mühiti və mülayim iqlimin mövcud olması, dövlətin bütün bunlardan maksimum şəkildə faydalanaraq müxtəlif turizm potensialı zəngin olan bölgələrdə bir sıra yeni turizm obyektlərinin formalaşdırılmasına və inkişafına şərait yaratmışdır [3].

Məlumdur ki, yüksək səviyyədə istirahət etmək hər bir turistin təbii hüququdur. Bu qanunun həyata keçirilməsində ölkəyə daha çox turist cəlb etmək üçün əlverişli, gözəl təbii

zəngin mühitin olması vacib sayılsa da, o dövlətin insan hüquqlarının qorunması kimi vacib məsələlərdə, sosial hüquqların qorunması və təhlükəsizliyin təmin edilməsi kimi problemlərin həlli daha çox diqqət çəkən məsələlərdən biridir.

Azərbaycanda turizm sektorunun inkişaf etdirilməsi keçmiş sovet coğrafiyasında məhdud çərçivədə inkişaf etsə də, vəziyyət müasir dövrdə tamami ilə dəyişmişdir. Turizm sahəsində mövcud olan beynəlxalq təcrübənin tətbiqi, turizm sektorunun inkişafında bir sıra bu sahədə peşəkar xarici mütəxəssislərin fikirlərinin öyrənilməsi, bu baxımdan insan hüquqlarının bir hissəsi olan turizm hüququna əməl olunması və hörmət edilməsi Azərbaycan Respublikasında demokratik və hüquqi dəyərlərə olduqca ciddi əhəmiyyət verildiyini göstərir [2].

İnsan hüquqlarının qorunmasına həssas olan İsveçrə, Belçika, Avstriya, Almaniya kimi bir sıra ölkələrdə turizm siyasətinin inkişaf etdirilməsi, ilin bütün fəsilərində istirahət etmək və iş fürsətlərini dəyərləndirmək üçün bu ölkələrə istiqamətlənən turistlərlə birlikdə işçi qüvvəsi bu ölkələrdə mövcud sahələr haqqında maarifləndirmə işləri aparılır. Belə ölkələrin başqa bir üstünlüyü turistlər tərəfində rəğbətlə qarşılınmasıdır. Qurulan düzgün struktur və bunun nəticəsində sistemli olaraq görülən işlər bu nəticələrin əldə olunmasına səbəb olmuşdur. Nəticədə, dünyanın müxtəlif bölgələrindən olan turistlər bu ölkələrdə özlərini tam təhlükəsiz bir şəraitdə və istər turizm fəaliyyətləri ilə əlaqəli istərsə də digər hüquqlarının qorunmasında heç bir problemin yaşanmayacağından əmin olduqları üçün bütün dünya dövlətləri arasında məhz bu ölkələrə böyük məmnuniyyətlə və həvəslə planlaşdırılmış səfərlər etməkdədirlər.

Azərbaycan Respublikasında isə ölkəyə səfər edən turistlərin xoş, yadda qalan, əyləncəli vaxt keçirmələri üçün qeyd edilən müsbət məqamlarla birlikdə çoxmədəniyyətli dəyərlərə qiymət verilməsi turizmin inkişafına müsbət təsir göstərən əsas məsələlərdən biridir. Bu ölkədə insan hüquqlarına göstərilən diqqət, turizm sektorunun inkişafı sferasında dövlətin tətbiq etdiyi siyasətlə birbaşa əlaqəli olan məsələlərdir. Azərbaycanın sayca dördüncü dəfə Mədəniyyətlərarası Dialoq üçün İnsan Forumuna peşəkar səviyyədə təşkil edilmiş ev sahibliyi etməsi, gənclər siyasəti ilə bağlı I Qlobal Forumun Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərində keçirilməsi ölkənin mədəniyyət sahəsində beynəlxalq səviyyədə tanınmasına səbəb olmaqla turizmin inkişafına səbəb olmuşdur.

Azərbaycanda milli turizm sektorunu inkişaf etdirmək və turizm resurslarından sosial rifah üçün səmərəli istifadə siyasətinin əsası, digər bütün sahələrdə olduğu kimi Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Hələ sovet dövründə Azərbaycanda Dağlıq Qarabağ bölgəsində xüsusi ilə Xankəndi və Şuşada, həmçinin Mingəçevirdə, Naxçıvanda, Naftalan və Bakının Mərdəkan qəsəbəsində turlarla əlaqəli ofislər, daha sonra isə Qəbələdə Qafqaz və 1969-cu ildə ildə Nabrandada yaradılan Dostluq turizm bazalarını qeyd etmək olar. Qeyd etmək lazımdır ki, 1969-cu il iyulun 14-də Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilmişdir. Heydər Əliyev yeddi il sonra 1976-cı ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosunun üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ilin dekabrında isə Siyasi Büronun üzvü seçilmiş və eyni zamanda SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir [6]. 1983-cü ildə Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsində çalışarkən SSRİ-nin iqtisadi, sosial və mədəni həyatının ən mühüm sahələrinə rəhbərlik etmişdir və SSRİ məkanında bir neçə mühüm layihənin həyata keçirilməsi məhz onun adı ilə bağlıdır. Həmçinin 1983-cü ildə Heydər Əliyevin birbaşa təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Xəzərin Azərbaycan sahillərində mühüm bir tətillə zonasının yaradılması haqqında qərar qəbul etmişdi [4].

Ulu Öndərin 1993-cü ilin yayında siyasi fəaliyyətə qayıtdıqdan sonra məhz turizm sektoruna göstərdiyi diqqət və qayğının böyüklüyünü ifadə edəcək faktların statistikasına isə başqa bir tədqiqat mövzudur. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə qəbul edilən “istirahət hüququ”

əsasən insan hüquq və azadlığı olaraq qəbul edilir və eyni zamanda büdcədən maliyyələşən istirahət imkanı verir. Bu əhalinin nisbətən az gəlirli təbəqələri üçün həm də müxtəlif səyahət imkanlarının yaradılması deməkdir [7].

1995-ci ildə “Əsrin müqaviləsi” imzalanan ərəfələrdə ulu öndər Heydər Əliyev öz çıxışlarında həm xarici həm də yerli iş adamlarını Azərbaycanın paytaxtında və digər füsunkar təbiəti ilə seçilən bölgələrində turizm biznesinə, qonaqpərvərlik sahəsinə sərmayə qoymağa çağırırdı. Bu çağırış tezliklə öz bəhrəsini verdi və nəticədə ölkədə müasir standartlara cavab verən otellərin tikintisi geniş şəkildə həyata keçirilməyə başladı [5].

1999-cu ildə ulu öndər Heydər Əliyev “Turizm haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi haqqında fərman imzaladı. Məhz bu qanun sayəsində ölkədə turizm bazarının hüquqi əsaslarının bərqərar edilməsinə yönəlmiş dövlət siyasətinin prinsiplərini, bu fəaliyyətlərin əsasını müəyyənləşdirdi. Bu da öz növbəsində turizm sektorunda mövcud münasibətləri tənzimləyərək, iqtisadi və sosial əhəmiyyətə malik turizm rekreasiya ehtiyatlarından düzgün və səmərəli istifadə edilməsi qaydalarını müəyyən etdi.

2001-ci il sentyabrın 25-də ölkəyə o zaman turizm sahəsində tətbiq olunan fəaliyyətlər üzrə tövsiyələr verilməsinə və kömək edilməsinə imkan verən mühüm hadisə baş verdi. Cənubi Koreya Respublikasında payt Seulda ÜTT-nin XIV Baş Assambleyasında Azərbaycan Respublikası bu beynəlxalq turizm təşkilatına üzv seçildi və mühüm gün olaraq tarixdə qaldı.

Ölkədə turizmi inkişaf etdirmək və turizm ehtiyatlarından səmərəli istifadə etmək məqsədilə respublika Prezidentinin 2002-ci il 27 avqust tarixli sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasında 2002-2005-ci illərdə turizmin inkişafına dair Dövlət Proqramı" təsdiq olundu [4].

2000-ci illərin əvvəllərində Bakı, Gəncə, Naxçıvan və digər əhəmiyyətli şəhərlərdə ölkəyə gələn xarici turistlərin qəbul edilməsi, qarşılınması və yola salınması üçün müasir infrastrukturla təmin olunmuş qonaqlama mərkəzləri mövcud idi.

Azərbaycan Respublikasının regionlarının iqtisadi inkişafının başlıca istiqamətlərindən biri turizmin inkişafı olaraq qəbul edilib və potensial imkanlar bu fəaliyyətlərin inkişaf etdirilməsinə yüksək şərait yaradır [8].

Müstəqilliyimizin ilk illərindən başlayaraq ölkəmizin həm mədəni, sosial, siyasi, iqtisadi həm də turizm sahələrində qazanılan uğurları Azərbaycan xalqının Ulu Öndəri Heydər Əliyevin və bu gün onun siyasətini uğurla davam etdirən möhtərəm Prezident İlham Əliyevin adı ilə bağlıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Əlirzayev Ə.Q. Turizmin İqtisadiyyatı və idarə olunması. Bakı: “İqtisad Universiteti” Nəşriyyatı, 2011, 494
2. Cabbarov Ə. Turizmin iqtisadi əsasları. Bakı, 2015. 267 s.
3. Soltanova H.B., Hüseynova Ş.H. Turizmin Əsasları. Bakı, 2007
4. <https://heydar-aliyev-foundation.org/en/content/index/63/>
5. http://www.anl.az/down/meqale/azerbaycan/azerbaycan_may2009/77832.htm
6. <http://respublica-news.az/index.php/dig-r-x-b-rl-r/digr-x-b-rl-r/item/5078-turizm-sektoru-doevlaet-siyasaetininprioritet-istigamaetlaerindaen-biridir>
7. http://www.anl.az/down/meqale/yeni_az/2015/fevral/419264.htm
8. <http://www.president.az/azerbaijan/constitution/>